

Azərbaycanda informasiya-kommunikasiya texnologiyaları yüksək sürətlə inkişaf edir

Artıq həyatımızı onlarsız təsəvvür edə bilmirik. Çünki informasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT) gündəlik işlərimizi sürətləndirir, bizim üçün uzaq görünənləri yaxın edir. Məlum olduğu kimi, İKT-dən müasir dünyanın idarə olunmasında, eləcə də bütün istehsal sahələri üzrə informasiya əldə edilməsi məsələlərində geniş şəkildə istifadə edilir. Bildiyimiz kimi, informasiyalı cəmiyyət quruculuğunda, insanların həyat səviyyəsinin yüksəldilməsində, yeni iş yerlərinin açılması və eləcə də əməyin yüngülləşdirilməsi istiqamətində İKT-nin rolu misilsizdir. İnsan evində oturur, ancaq özündən neçə kilometr uzaqlarla əlaqə saxlayır.

Azərbaycanda İKT-nin inkişaf etdirilməsi sahəsində də mühüm addımlar atılır. Ölkədə İKT-nin tətbiqinin genişləndirilməsinə, elektron hökumətin qurulmasına, informasiyalı cəmiyyətin daha da inkişaf etdirilməsinə Prezident İlham Əliyev tərəfindən böyük diqqət göstərilir. İllər öncə Azərbaycanda fəsiləsiz internetdən istifadə edilməsi məsələsi bir xəyal kimi idi. Bu gün sevincle qeyd edə bilərik ki, Azərbaycanda internet istifadəçilərinin sayı gündəndən çoxalır, təhsilin informasiyaşandırılması, elektron sənəd dövriyyəsinin tətbiq edilməsi, təhsil ocaqlarının internetə qoşulması, tələbələrin İKT biliklərinin artırılması geniş miqyas alıb. Nəinki paytaxtda, hətta bölgələrdə də İKT nailiyyətlərindən geniş istifadə edilir.

İKT-nin inkişaf etdirilməsindən danışırsaq, mütləq keçən illərə də nəzər salmalıyıq. 10-15 il əvvəl ali məktəblərin çoxunda 5-6, çox az hissəsində 20-25 kompüter olub. Bu gün isə onların sayı 500-dən çoxdur. Bir sıra ali məktəblərdə xüsusişdirilmiş auditoriyalar, laboratoriyalar var. Onlar da bütün lazımi avadanlıqlarla, eyni zamanda kompüter proqramları ilə təmin olunub. Bu gün digər sahələri də İKT-dən ayırmaq mümkün deyil. Azərbaycanda da bu, başa düşülür və İKT-nin hər bir sektorda tətbiqinin genişləndirilməsinə böyük önəm verilir. Məlumat üçün bildirək ki, bir sıra ali təhsil müəssisələrində, o cümlədən də Azərbaycan Texniki Universitetində yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlanaraq cəmiyyətimizə təqdim olunur. Son illər bu ali məktəbin məzunları İKT sektoru üzrə lazım olan kadr potensialını təşkil edir. Hazırda onların bilik və bacarıqlarını daha da artıracaq bir sıra layihələr həyata keçirilir. Onu da vurğulayaq ki, Azərbaycanda İKT-nin inkişafı ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Hələ sovet dönəmində olan bütün çətinliklərə baxmayaraq, Heydər Əliyevin nüfuzu hesabına Azərbaycan alimləri o vaxt çıxan ən yeni texnologiyalarla təmin olunub. Bildirək ki, ümummilli lider Heydər Əliyev 17 fevral 2003-cü il tarixdə "Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiyanın (2003-2012-ci illər)" təsdiq edilməsi haqqında sərəncam imzalamışdı. Həmin sənəddə bildirilirdi ki, XX əsrin son onilliyində informasiya və kommunikasiya texnologiyaları cəmiyyətin inkişafına təsir göstərən əsas amillərdən birinə çevrilmişdir. Onların təsir dairəsi dövlət strukturlarını və vətəndaş cəmiyyəti institutlarını, iqtisadi və sosial sahələri, elm və təhsili, mədəniyyəti və bütövlükdə insanların həyat tərzini əhatə etmişdir. Bir çox inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının verdiyi üstünlüklərdən faydalanırlar. Hazırda informasiya cəmiyyətinə istiqamətlənmiş yolun bəşəriyyətin gələcəyinə gedən yol olduğu artıq heç kəmə şübhə doğurmur.

Informasiya cəmiyyətinin əsas xüsusiyyətləri sırasına aşağıdakıları aid etmək olar: global informasiya mühitinin yaradılması; informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından kütləvi istifadə edilməsi, sosial və iqtisadi fəaliyyətin yeni formalarının yaranması; informasiyanın əmtəəyə çevrilməsi, informasiya və bilik bazarının yaradılması və inkişafı; təhsil sisteminin təkmilləşməsi, beynəlxalq, milli və regional səviyyədə informasiya mübadiləsi sistemlərinin imkanlarının genişlənməsi hesabına peşə və ümumi mədəniyyət səviyyəsinin artması; demokratik inki-

şafın vacib şərti sayılan vətəndaşların və sosial institutların məlumat almaq, onu yaymaq və istifadə etmək kimi hüquqlarını təmin edən mühitin yaradılması. İKT-nin tətbiqinin səviyyəsi hər bir ölkənin intellektual və elmi potensialının, dövlət idarəçiliyində şəffaflığın və demokratiyanın inkişafının əsas göstəricilərindəndir. Dünya bazarında elektron ticarətin rolunun artdığı müşahidə olunur və ümumiyyətlə, gələcəkdə ölkələrin rəqabət aparmaq qabiliyyəti onların İKT-dən səmərəli istifadəsindən asılı olacaq. Dünya təcrübəsi göstərir ki, İKT-dən geniş istifadə olunması ölkənin hərtərəfli inkişafına xidmət edir və məhz bu texnologiyalar əhalinin sosial-iqtisadi vəziyyətində mövcud olan problemlərin həll olunması və yoxsulluğun azaldılması üçün tutarlı vasitələrdəndir.

Son illərdə Azərbaycanda İKT-dən istifadə sahəsində müəyyən addımlar atılmış, bir sıra sahələrdə bu texnologiyaların tətbiqində ciddi uğurlar qazanılıb və ümumiyyətlə, bu istiqamət dövlət siyasətinin prioritetlərindən birinə çevrilib. Azərbaycan dövləti İKT-nin inkişafına böyük diqqət göstərir. Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2010-2012-ci illər üçün Dövlət Proqramının (Elektron Azərbaycan) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2010-cu il 11 avqust tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilməsi bu diqqətin bariz nümunəsidir. Adıçəkilən sənəddə bildirilir ki, Azərbaycan Respublikasında aparılan uğurlu xarici və daxili siyasət, həyata keçirilən islahatlar və irimiqyaslı layihələr sayəsində ictimai həyatın iqtisadi və sosial-siyasi sahələrində dinamik inkişafa nail olunub: "Cəmiyyətin demokratikləşməsi və əhalinin rifahının yüksəlməsi ilə müşayiət olunan bu inkişaf respublikanın beynəlxalq nüfuzunu, müdafiə qüdrətini, iqtisadi potensialını artırmaqla, Azərbaycan dövlətinin qloballaşan dünyanın bərabərhuquqlu subyekti kimi çıxış etməsinə və inkişaf etmiş ölkələr sırasına daxil olmasına möhkəm zəmin yaratmışdır. Müasir mərhələdə Azərbaycanın davamlı və dayanıqlı inkişafı siyasətinin prioritet istiqamətlərindən elan olunan informasiya-kommunikasiya texnologiyaları (İKT) sosial-iqtisadi sistemin bütün sahələrinə və insanların gündəlik fəaliyyətinə sürətlə nüfuz edərək, ictimai-iqtisadi münasibətlərin ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilmişdir. Son illərdə ölkədə informasiya cəmiyyətinin bərqərar olması və bunun tərkib hissəsi kimi İKT-nin geniş tətbiq edilməsi istiqamətində sistemli fəaliyyət aparılır. Bu baxımdan, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 17 fevral tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiyanın (2003-2012-ci illər)", bu Strategiyanın icrasının ilk mərhələsinə nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il 21 oktyabr tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2005-2008-ci illər üçün Dövlət Proqramı" (Elektron Azərbaycan)" və həyata keçirilən genişmiqyaslı işlər qeyd edilə bilər. Hazırda respublikada İKT sektorunun inkişaf tempi bu sahədə ümumdünya göstəricilərini təxminən üç dəfə qabaqlayır. Dünya İqtisadi Forumu tərəfindən 2008-2009-cu illər üçün hazırlanmış "Informasiya texnologiyaları-

nın global inkişafı haqqında hesabat"da Azərbaycan 134 ölkə sırasında 60-cı yeri tutmaqla, bir çox nüfuzlu ölkələri qabaqlamışdır və MDB-nin iştirakçısı olan dövlətlər arasında lider olmuşdur".

Onu da vurğulayaq ki, telekommunikasiya və poçt infrastrukturunun yeni texnologiyalar əsasında modernləşdirilməsinin tam başa çatdırılması, keyfiyyətli və qənaətbəxş telekommunikasiya xidmətlərinin təqdim olunması, peyk rabitəsi texnologiyalarından istifadə, "E-hökumət" həllərinin tətbiqinin genişləndirilməsi və bütövlükdə cəmiyyətdə İKT-dən istifadənin səviyyəsinin artırılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. İKT-nin mövcud vəziyyətini təhlil edən ekspertlər bildirir ki, Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2005-2008-ci illər üçün Dövlət Proqramı (Elektron Azərbaycan)" çərçivəsində həyata keçirilmiş tədbirlər və sektorun inkişafı istiqamətində aparılan ardıcıl dövlət siyasəti nəticəsində son 5 ildə İKT və poçt sektoru üzrə gəlirlər mütəmadi artmış və orta illik artım 25 faiz olmuşdur. Bu müddət ərzində sahə üzrə investisiya qoyuluşunun həcmi 850

mln. manatdan çox olmuşdur.

Məlumatlara görə, əhaliyə göstərilən telekommunikasiya xidmətlərinin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və çeşidinin genişləndirilməsi məqsədilə son 5 ildə respublikada Elektron Avtomat Telefon Stansiyalarının xüsusi çəkisi 55,5 faizdən 87,1 faizə, Bakı şəhər telefon şəbəkəsində isə 63,9 faizdən 90 faizə çatdırılmışdır. Sabit şəbəkə operatorları üzrə modernləşdirmə sahəsində görülmüş işlər nəticəsində son 5 ildə ümumistifadəli sabit telefon şəbəkəsinin tutumu 45 faiz, əsas telefon aparatlarının sayı isə 38,1 faiz artmışdır. Hazırda hər 100 nəfərə düşən əsas telefon aparatlarının sayı 16 ədəd, o cümlədən Bakı şəhərində 34.4 ədəd, respublikanın digər əraziləri üzrə isə 10,5 ədəd təşkil edir. Hər 100 nəfərə 86,2 mobil telefon abunəçisi düşür. Məlumata görə, respublikanın 24 şəhər və rayonunun telefon şəbəkələri yenidən qurularaq tam elektronlaşdırılmışdır. MDB-nin iştirakçısı olan dövlətlər arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda "Yeni Nəsil Şəbəkələri" (NGN) texnologiyalarının tətbiqinə başlanılmışdır. Hazırda Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin telefon şəbəkələri ilə yanaşı, bir neçə rayonda, o cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikasında NGN texnologiyaları tətbiq edilir. Ucqar ərazilərdə yerləşən və coğrafi cəhətdən fiziki xətlə telefonlaşdırılması mümkün olmayan yaşayış məntəqələrində telefon rabitəsi peyk avadanlıqlarının quraşdırılması vasitəsilə təmin edilmişdir. Beləliklə, artıq 2008-ci ildə respublikada bütün yaşayış məntəqələri telefonlaşdırılmışdır. Respublikanın 24 rayonunda simsiz rabitə xidməti (CDMA) texnologiyalı simsiz rabitə istifadəyə verilmiş və bu şəbəkənin xidmətləri respublika əhalisinin 63 faizdən çoxunun yaşadığı ərazini əhatə etmişdir. Azərbaycanda İKT-nin inkişafı göz önündədir və bu sahənin gələcəyi daha uğurlu görünür.

Müşfiq CƏFƏROV,
"Respublika".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün.